

İSTANBUL

YAZITANI

● ORHAN ERDENEN

Hayırsız Ada

Martıların, zaman zaman da köpekbalıklarının uğrak yeri "Hayırsız" ismi de verilen Ada, Sultan Abdülmecid zamanında, 1858 yılından sonra İngiliz Elçisi Henry Bulwer'in garip bir yazlığı haline geliverdi. Heybeliada'da 1872 yılında tüberkülozdan ölen Bulwer'in Türkiye ve İstanbul macerası şöyledir:

1837 yılında İngiltere'nin İstanbul Büyükelçiliği kâtipliğinde bulunurken önemli bir ticaret anlaşması imzalıyor. Saint Petersburg, Madrid, Washington, Floransa'dan sonra tekrar 1858 Mayısında İstanbul'a gönderilmiş ve 1865 yılı Ağustos ayına kadar Büyükelçi olarak kaldığı sırada, bu dört tarafı kayalık, ıssız yeri beğenerek Sultan Abdülmecid'in tasvibiyle Yassıada'yı satın almıştır.

Martıların, kertenkelelerin gripsemeleri arasında, mavnalarla malzemeler, lüks eşyalar taşınarak burada küçük bir şato şeklinde, biri batı tarafında, biri ortada olmak üzere iki bina, limonluk inşa ettiriyor ve asma kütükleri diktirip bahçe kurduruyor. Bahçıvanlardan üretimleri sorup duruyor, bir taraftan da misafirlerini karşılıyordu. Bahar ve yaz ayları bitince, İngiliz elçisinde birden sıkıntı da görülmeye başlanıyor. Bunun üzerine Londra'da Times'a ilân vererek adayı satışa çıkıyor. Osmanlı Hükümeti için bu uygun bir hareket değildi; kendisine epey dil döküldükten sonra vazgeçiriliyor.

Burada dikkate değer bir rivayet de şudur: inşaat yapılırken lâhit içinde çok zengin mücevherler çıkıyor, onun üzerine Osmanlı Hükümeti adayı bir Türk'e satmasını istiyor. Bu sefer arazi, bahçe, bağ ve binalar Mısır Hidivi İsmail Paşa'nın ilgisini çekiyor ve satın alıyor. Fakat o da, kısa bir süre sonra bu şehirden uzak yerden sıkılıyor. Tekrar birkaç bekçi ve martılardan ibaret olan ıssız günler başlıyor.

1950'de Ada bir ailenin mülkiyetine geçtikten sonra, o yıl cebri icra yolu ile Maliye Hazinesi'ne ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devrediliyor. Komutanlık kuzey iskele yanındaki, günümüzde de duran Bulwer'in şato tipi yuvarlak köşkünü muhafaza ederek, subay ve erler için yüksek katlı lojmanlar, spor sahası, tesisler, buz deposu, yemekhane, silâhane gibi bir çok yeni bina yapıyor. Bahriye motorları erzak ve su taşıyorlar.

1960 İhtilâli'nde, DP ileri gelenleri burada hapsedilerek, spor salonunda muhakemeleri yapılmış; hakim ve savcılar kaldıkları Heybeliada Panorama Oteli'nden buraya helikopterle gidip gelmişlerdir. Bahriye de burayı boşaltınca tekrar ıssız günlerine dönüyor. Ardından İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Enstitüsü için uygun bir çalışma yeri olarak görüldüğünden enstitü buraya taşınıyor. Günde iki defa şehir hatları vapurları hoca ve talebeleri getirip götürüyorlar. Martıların sesleri bu sefer öğrencilerin sesleriyle karışıyor. Fakat uzaklık, gerekli ihtiyaçların karşılanmasındaki zorluklar nedeniyle Su Ürünleri Enstitüsü de adayı boşaltmış bulunuyor. Halen yeni yeni kullanım projeleri üretilmektedir.

(İstanbul Armağanı 3. İBBKİDBY. 1997)

